

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Školní program proti šikanování

Byl vytvořený dle Metodického pokynu Ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Č.j. MSMT- 22294/2013-1.

Program proti šikanování je součástí Minimálního preventivního programu SOŠ Karlovy Vary, s.r.o. na příslušný školní rok.

Cílem programu je upozornit na závažnost šikanování, poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace o jeho projevech a napomoci hledat řešení těchto specifických problémů.

Pedagogičtí pracovníci a jejich kompetence:

Výchovný poradce

Výchovný poradce úzce spolupracuje s metodikem prevence, v případě odhalení šikanování navrhuje opatření, svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci. Konzultuje problémy s odbornými pracovišti.

Metodik prevence

Metodik prevence spoluvytváří Program proti šikanování, podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, v případě vniklého problému dává podněty k možné nápravě. Spolupracuje se specializovanými institucemi a organizacemi, zejména s metodikem prevence v PPP. Předává informace týkající se diagnostiky a řešení šikany.

Pedagogové

Věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy. Třídní učitelé provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, podílí se na odhalování šikany a vyšetřování počáteční šikany. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace. Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků.

Ředitel školy

Odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je ve smyslu Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51 součástí Minimálního preventivního programu školy.

Hlavní úkoly:

- Zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování.
- Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.
- Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.
- Zajistí doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování

Definice školního šikanování:

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Projevy šikanování:

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech nabýt i rysy organizovaného zločinu.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování:

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- ☐ Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- ☐ Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- ☐ O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- ☐ Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- ☐ Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- ☐ Stává se uzavřeným.
- ☐ Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- ☐ Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- ☐ Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- ☐ Stále postrádá nějaké své věci.
- ☐ Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- ☐ Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- ☐ Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- ☐ Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- ☐ Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností.

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- ☐ Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- ☐ Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- ☐ Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- ☐ Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- ☐ Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- ☐ Honění, strkání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- ☐ Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- ☐ Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- ☐ Dítě nemá kamaráda, s nímž by tráвило volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- ☐ Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- ☐ Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.

- ☐ Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- ☐ Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- ☐ Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- ☐ Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- ☐ Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- ☐ Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- ☐ Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- ☐ Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- ☐ Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- ☐ Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- ☐ Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Krizový plán - metody vyšetřování šikanování:

Hledáme odpovědi na následující otázky:

1. KDO je oběť?
2. KDO je pachatel?
3. CO se stalo?
4. KDE k tomu došlo?
5. ČÍM byl čin proveden?
6. PROČ k tomu došlo?
7. JAK se to stalo?
8. KDY se to stalo?

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

- ☐ Zahrnuje situace, které škola zvládne řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stádía šikanování a rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádía šikanování.
- ☐ Vytvoření týmu - jedná se o tým, který se bude monitorováním a vyšetřováním šikany ve škole zabývat. V týmu bude vždy školní metodik prevence a někdo z vedení školy. Další obsazení je věcí volby a konkrétních podmínek. Tým bude metodicky zajišťovat monitoring, vyšetřovat a navrhnout řešení v těch případech, kdy jsou možnosti třídních učitelů již vyčerpané.
- ☐ Konkrétní složení týmu:

Školní metodik prevence: Mgr. Martin Volný

Výchovný poradce: Mgr. Martin Volný

Ředitel: Ing. Jiří Juránek

Třídní učitelé

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
6. Výchovní komise.
7. Rozhovor s rodiči obětí.
8. Práce s celou třídou.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

☐ Zahrnuje situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií. Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti.

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Výchovná opatření:

1. Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

2. Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

☐ Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia na střední škole.

☐ Snížení známky z chování.

☐ Převedení do jiné třídy.

3. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

Spolupráce s rodiči:

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Výzva pro rodiče uveřejněna na webových stránkách školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Režim proti šikanování:

- ☐ Třídní učitel během celého roku sleduje vztahy mezi dětmi ve třídě, jednou ročně provede šetření pomocí dotazníku.
- ☐ Pedagogičtí pracovníci důsledně vykonávají dozor nad žáky o přestávkách ve škole a po ukončení vyučování v jídelně, sledují situaci ve třídě během výuky.
- ☐ Třídní učitelé oznámí žákům, na koho se v případě nutnosti mohou obrátit – třídní učitel, metodik prevence, výchovný poradce.
- ☐ E-mailová adresa metodika prevence: stehlikova@soskv.cz slouží žákům i rodičům k oznamování případů šikany a ke komunikaci s případnou obětí či oznamovatelem šikany.
- ☐ Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

Telefonní kontakty:

- ☐ Linka bezpečí rodičovská linka 840 111 234
pomoc online 116 111
- ☐ Policie ČR 158
- ☐ Krizové a kontaktní centrum Karlovy Vary

Krajské ředitelství policie Karlovarského kraje

Závodní 386/100, Karlovy Vary, tel. 974 361 111

Preventivní informační skupina Policie - Bc. Ivan Zajíc, tel. 974 376 350

Městská policie Karlovy Vary – oddělení prevence a dohledu

Školní 358/7 (Lidový dům), Karlovy Vary - Stará Role

Mgr. Kamila Hofmanová, 724 024 905

vedoucí oddělení prevence a dohledu MPKV

manažerka prevence kriminality města Karlovy Vary

Vypracovali:

Ing. Jiří Juránek - ředitel školy

Mgr. Martin Volný – výchovný poradce, školní metodik prevence

